

Dansk Erhvervs
uddannelsespolitiske vision:

**25 procent af en ungdomsårgang skal
have en universitetsuddannelse i 2025**

Fremtidsscenarier for efterspørgslen efter
højtuddannet arbejdskraft i Danmark

Pixi-udgave af baggrundsrapport • 31. juli 2009

**DANSK
ERHVERV**

Indholdsfortegnelse

1. Danmark har brug for flere kloge hoveder	2
2. Den globale uddannelsesudfordring.....	3
3. Fra 45 % til 55 % med en videregående uddannelse	4
4. Detaljeret uddannelsesfremskrivning.....	5
5. Hvad viser arbejdsmarkedsfremskrivningerne?	6
6. Uddannelsespolitiske anbefalinger.....	8
6.1 Uddannelser i verdensklasse koster	8
6.2 Det skal være attraktivt at dygtiggøre sig og arbejde i Danmark	8
6.3 De udenlandske studerende skal blive i Danmark	9
6.4 Kapaciteten på de internationale skoler skal øges	9
6.5 Forskelsbehandlingen af offentlig og privat videreuddannelse skal stoppe	9

1. Danmark har brug for flere kloge hoveder

29.500. Så mange kandidater mangler det private og offentlige erhvervsliv i 2030 ifølge Dansk Erhverv og TrendEduc's fremskrivning af behovet for højtuddannet arbejdskraft. Lige nu stiger akademiker ledigheden godt nok, men på langt sigt er risikoen for mangel på videnmedarbejdere stor.

Danmark skal leve af viden og innovation, og den kommer fra de unge mennesker, der har gjort sig den ulejlighed at læse en videregående uddannelse. I perioden 2015 -2030 vil den potentielle mangel på universitetskandidater vokse fra ca. 13.000 til over 30.000. Manglen kan særligt forventes at optræde i vækstbrancher som vidensservice.

Regeringen har som målsætning, at 50 % af en ungdomsårgang skal gennemføre en videregående uddannelse – lang, mellemlang og lang – i 2015. Det mener Dansk Erhverv ikke er ambitiøst nok i forhold til de udfordringer, vi som videnation står overfor med globalisering, forsørgerbyrde og stadig mere komplekse krav fra videnerhvervene om adgang til ny viden, kompetence og teknologisk knowhow på højeste niveau.

Regeringen har ikke formuleret kvantitative delmålsætninger for de korte, mellemlange og lange videregående uddannelser. Med nærværende fremskrivning af udbud og efterspørgsel efter højtuddannet arbejdskraft sætter Dansk Erhverv fokus på det samfundsmæssige behov for, at 25 % af en ungdomsårgang i 2025 afslutter en universitetsuddannelse.

I 2007 gennemførte ca. 45 % af en ungdomsårgang en videregående uddannelse, heraf 18 % en lang videregående uddannelse (kandidatuddannelse fra universitetet). Når 2025 er valgt som målår og fremskrivningsperioden går til 2030 skyldes det at det tager i hvert fald 5 år at uddanne en kandidat. Selvom 2025 ligger langt ud i fremtiden er det ikke for tidligt at opstille visionen nu. En person som i 2010 starter på en universitetsuddannelse og som vil helt op på ph.d niveauet bliver tidligst færdig i 2018.

25 %-målsætningen er både realistisk og nødvendig, hvis Danmark skal klare sig i den internationale konkurrence og leve op til de globale udfordringer. Det danske vidensamfund har brug for en højere andel af universitetsuddannede, hvis vi også fremover skal have råd til den velfærd, som vi tager for givet i dag. Den aktuelle globale økonomiske krise understreger yderligere behovet for denne langsigtede målsætning.

Også problemet med at sikre tilstrækkeligt mange kvalificerede optagne på de videregående uddannelser – både i 2008 og 2009 – understreger den langsigtede udfordring. I 2008 skete et betydeligt fald i søgningen til universitetsuddannelserne bl.a. som følge af ændrede optagelsesregler og usædvanligt gode økonomiske konjunkturer, der fik mange unge til at vælge arbejdsmarkedet i et ekstra år. I 2009 er søgningen så igen kommet tilbage på 2007-niveauet og mere til. Men optaget til universiteterne er stadig kun på godt 20.000.

Alligevel er der grund til at fastholde den langsigtede 25 %-målsætning i 2025. Fra begyndelsen af 1980'erne til 2007 – en periode, hvor Danmark har oplevet vekslende konjunkturer – er det lykkedes at gå fra ca. 5 % til over 18 %. Skulle vi så ikke kunne gå det sidste stykke?

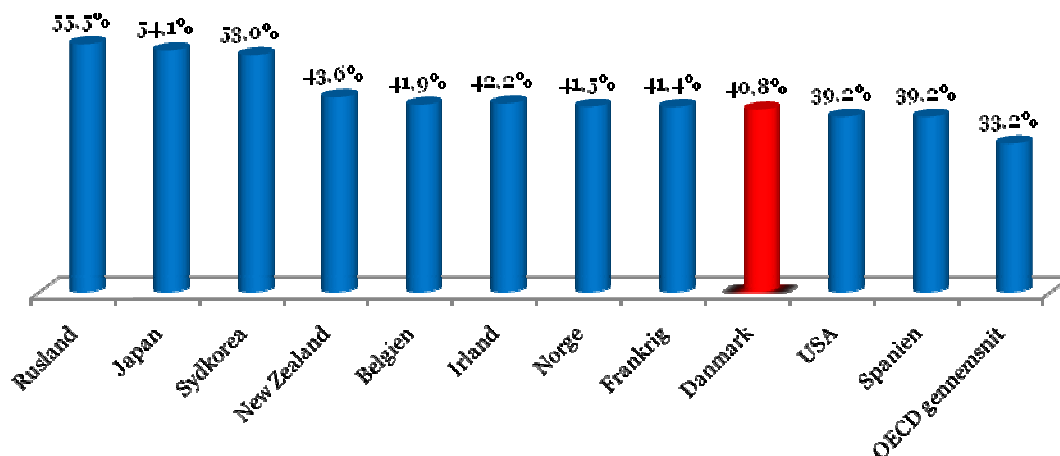
For at nå de 25 % er det nødvendigt, at den samlede andel med videregående uddannelse bliver større end de 50 %, som hovedmålsætningen er i øjeblikket. De 50 % skal nås allerede i 2015, og vi er allerede relativt tæt på. De ønskede 45 % i 2010 blev allerede realiseret i 2007. At Danmark på 10 år efter 2015 skal sikre, at yderligere nogen procent får en universitetsuddannelse på bachelor, kandidat eller ph.d. niveau, er både realistisk og nødvendigt.

2. Den globale uddannelsesudfordring

Globaliseringen indebærer, at arbejdsstyrken skal besidde viden og kompetencer på stadig højere og mere komplekst niveau. Nogle videnmedarbejdere skal være specialister, mens andre generalister. Fælles for begge er, at de fremover skal kunne "tale" med hinanden og andre faggrupper på arbejdsmarkedet og løse problemer i fællesskab. Tiden for den overspecialiserede "nørd" og den overfladiske "distanceblænder" er forbi.

Selvom Danmark historisk set har ligget lunt i uddannelsessvinget i forhold til de lande, vi normalt sammenligner os med, er der ingen garanti for, at vi kan bevare vores position som et af verdens førende vidensamfund. Vores videnkonkurrenter i EU og Fjernøsten hviler ikke på laurbærene. Som det fremgår af figur 1, halser Danmark bagefter lande som Rusland, Japan og Sydkorea, der kan bryste sig af en ret så veluddannet andel af befolkningen på mellem 25 og 34 år.

Figur 1 Procentdel af 25-34-årige med videregående uddannelse, 2006

Kilde: OECD Factbook 2009.

Note 1: Tal for Rusland er fra 2002.

Note 2: Videregående uddannelse er her både kort, mellemlang og lang videregående uddannelse.

Ser vi på udviklingen *mellem* generationer, viser tallene, at især de asiatiske lande spurter af sted. I Sydkorea var andelen med videregående uddannelse blandt 55-64-årige i 2006 kun på 11 procent. Blandt de 25-34-årige var den intet mindre end 53 procent. Sydkorea har således præsteret et generationsløft på 42 procentpoint (53 minus 11). I Japan var de tilsvarende andele 23 og 54 procent, hvilket giver et generationsløft på 31 procentpoint. Også i Europa er der sket store generationsforskydninger i positiv retning. Lande som Frankrig, Irland, Spanien og Belgien har rykket sig flot opad uddannelsesstigen målt på forskelle mellem "unge" og "gamle" videnmedarbejdere.

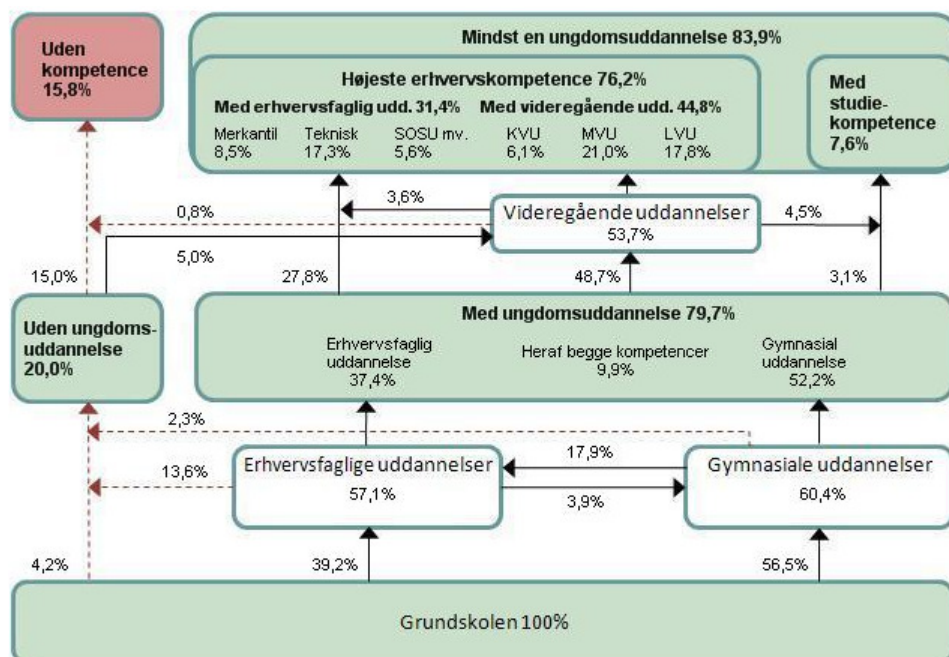
Danmarks position som en af Europas ”klogeste” nationer er altså truet, hvis denne udvikling fortsætter. I global sammenhæng sakker vi endnu mere bagud. Det er ikke kun Sydkorea og Japan som bevæger sig med stormskridt fremad – lande som Kina og Indien har kun lige indledt uddannelseskapløbet. I takt med, at disse lande fortsætter den imponerende økonomiske vækst, vi har set i de senere år, vil dette alt andet lige også smitte af på arbejdsstyrkens kompetencekraft som resultat af investeringer i landenes uddannelsessystemer.

3. Fra 45 % til 55 % med en videregående uddannelse

Det er Dansk Erhvervs vurdering, at man med en samlet andel på 55 % med en videregående uddannelse kan sikre en god, langsigtet balance. Der vil udover de 25 %, som går til universitetsuddannelserne, være 30 % til korte videregående uddannelser (KVU) og mellemlange videre gående uddannelser (MVU). For at sikre et tilstrækkeligt antal lærere, sygeplejersker mv. skal andelen med MVU, som i 2007 blev målt til 21 %, være lidt højere. En niche med 5-6 % til KVU er også fornuftig i forhold til erhvervslivets behov.

Dansk Erhverv vurderer endvidere, at en andel på over 30 % til de erhvervsfaglige uddannelser bør og kan fastholdes. Vi har brug for mange dygtige unge med erhvervsuddannelse i butikker, på kontorer og i håndværksfagene. Dette er også realistisk, hvis blot andelen uden erhvervskompetencegivende uddannelse reduceres fra ca. 23 % til 15,0 %. Dette kræver blot en slagkraftig indsats over for frafaldet, både på erhvervsuddannelserne – hvor udfordringen er særlig stor – og på de videregående uddannelser. Se figur 2.

Figur 2 Forventet uddannelsesniveau for 2007 ungdomsårgangen

Kilde: UNI•C Statistik & Analyse

Det er ikke kvantitet alene, der tæller. Vedlagte baggrundsrapport fra rådgivnings- og analysevirksomheden TrendEduc viser, at presset på udbuddet af arbejdskraft og efterspørgselstrenden med behov for flere langvarigt uddannelse er så stærk, at udfordringen må og skal mødes.

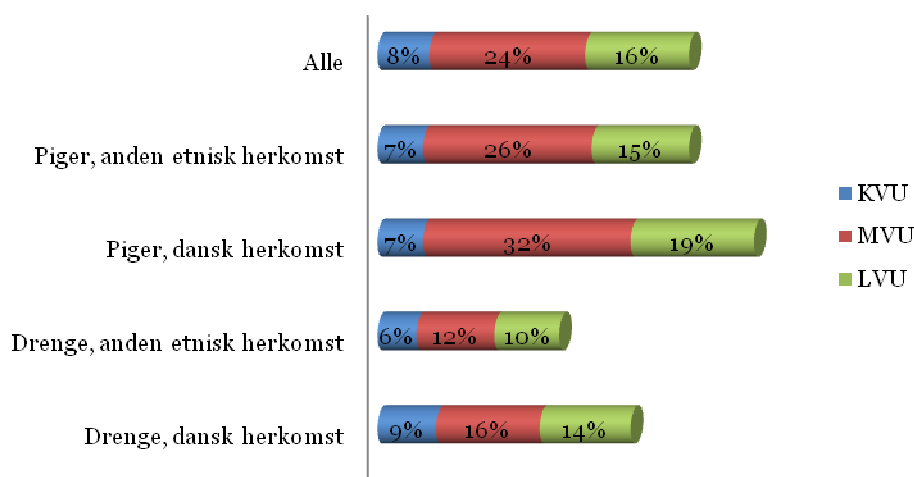
Med over 29.000 ansøgere i sommeren 2009 er det ærgerligt, at der afvises ca. 8.000 unge. Særligt er det ærgerligt, at det meget fleksible samfundsvidenskabelige område, som er vigtigt for videnssamfundets nye vækstområder inden for vidensservice og oplevelsesøkonomi i bred forstand, har så mange afviste. For de klassiske økonomifag er problemet ikke optagelsestallet, men for lav søgning. TrendEduc's analyser viser klart en risiko for mangel på det samfundsvidenskabelige område på langt sigt. Det gælder erhvervsøkonomer, klassiske økonomer, jurister m.v.

4. Detaljeret uddannelsesfremskrivning

I det følgende fokuseres på det forventede detaljerede uddannelsesniveau for de kommende ungdomsårgange. Mens figur 2 bygger på en modelberegning for 2007, refererer dette afsnit med data om køn og etnicitet til 2006 model-beregningen.

På de videregående uddannelser dominerer de mellemlange uddannelser, primært professionsbacheloruddannelser, med 24 % af en årgang. 8 % vil tage en kort videregående uddannelse og 16 % en lang videregående uddannelse. Se figur 3.

Figur 3 Andel af ungdomsårgang i 2006 opgjort på forventet videregående uddannelse 25 år efter afsluttet 9. klasse.

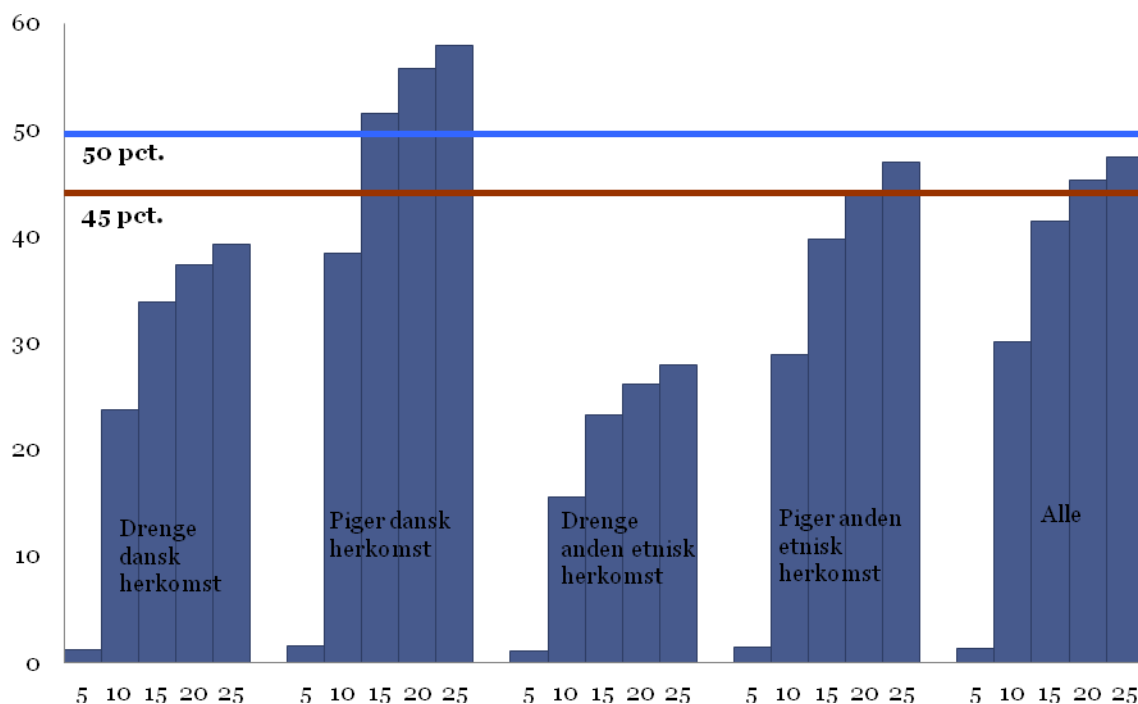

Kilde: UNI•C Statistik & Analyse.

Note: KVU er kort videregående uddannelse, f.eks. datamatiker eller markedsføringsøkonom (typisk af 2 års varighed), MVU er mellemlang videregående uddannelse, f.eks. lærer, sygeplejerske eller pædagog (af 3-4 års varighed) og LVU er lang videregående uddannelse (5 års universitetsuddannelse fordelt på 3 års bachelor- og 2 års kandidatuddannelse).

Regeringens målsætning er, at 45 % af 2010-årgangen skal tage en videregående uddannelse og 50 % af 2015-årgangen. Som det ses i figur 4, er målet for 2010-årgangen opnået for 2006-årgangen. Opdelt på køn og etnicitet er det kun pigerne som opfylder målet. Pigerne af anden etnisk herkomst ligger på landsgennemsnittet, mens de danske piger med 58 % langt overstiger målet for 2015.

Figur 4 Andel af en ungdomsårgang med en forventet videregående uddannelse fordelt på køn, etnicitet og år efter 9. klasse 2006.

Kilde: UNI•C Statistik & Analyse.

5. Hvad viser arbejdsmarkedsfremskrivningerne?

Udbuddet af universitetskandidater (her medregnet diplomingeniører) stiger fortsat betydeligt og vil i 2030 udgøre 330.000 imod 208.000 i 2007. Se tabel 1. Selv om større årgange skal pensioneres, er ungdomsårgangene fortsat større end de ældre årgange, da andelen i en ungdomsårgang med universitetsuddannelse er mere end 3-doblet over de sidste 25 år. Udbudsberegningerne bygger på, at uddannelsesadfærden er nogenlunde uændret med hensyn til optag, fuldførelsesprocent, tilbagetrækningsadfærd m.v.

Tabel 1 Fremskrevet udbud af universitetsuddannede 2003-2030

	2003	2015	2020	2025	2030
Humaniora	38.660	57.000	65.000	73.000	80.000
Samfundsvidenskab	51.990	72.000	84.000	92.000	101.000
Teknik	70.760	72.200	75.600	77.800	79.500
Natur/veterinær	23.420	31.000	35.000	37.000	39.000
Sundhed	23.540	26.000	28.000	29.000	32.000
I alt	208.370	258.200	287.600	308.800	331.500

Kilde: TrendEduc's egne beregninger baseret på Danmarks Statistik, Videnskabsministeriet m.fl.

Baseret på en fortsat vækst i de universitetsuddannedes andel af beskæftigelsen i de enkelte brancher vil efterspørgslen i perioden frem til 2030 vokse endnu mere end udbuddet. Selv om der er en afdæmpet stigning eller endog et fald i samlet beskæftigelse i flere brancher under finanskrisen i 2009, peger langsigtede fremskrivninger på, at de langvarigt uddannedes stigninger i andelen af beskæftigelsen alligevel vil øge beskæftigelsen mere end udbuddet. Tabel 2 bygger på, at den beskæftigelsesandel, som de højtuddannede har inden for de enkelte brancher, stiger på samme måde, som den historiske trend.

Som det fremgår af tabel 2, vil den potentielle mangel vokse fra ca. 13.000 til over 30.000 i perioden 2015 -2030. Manglen kan særligt forventes at optræde i vækstbrancher som vidensservice m.v.

Tabel 2 Regneeksempel på mulige ubalancer for universitetsuddannede 2015-2030

		2015	2020	2025	2030
Samfund, LVU	Udbud	72.000	84.000	92.000	101.000
	Efterspørgsel	74.000	89.000	100.000	111.000
	Difference	-2.000	-5.000	-8.000	-10.000
Humaniora, LVU	Udbud	57.000	65.000	73.000	80.000
	Efterspørgsel	56.000	66.000	75.000	83.000
	Difference	1.000	-1.000	-2.000	-3.000
Teknik, LVU	Udbud	72.200	75.600	77.800	79.500
	Efterspørgsel	74.000	79.000	84.000	89.000
	Difference	-1.800	-4.400	-5.200	-9.500
Natur/veterinær, LVU	Udbud	31.000	35.000	37.000	39.000
	Efterspørgsel	32.000	37.000	41.000	43.000
	Difference	-1.000	-2.000	-4.000	-4.000
Sundhedsvidenskab, LVU	Udbud	26.000	28.000	30.000	32.000
	Efterspørgsel	-28.000	31.000	33.000	35.000
	Difference	-2.000	-3.000	-3.000	-3.000
Total	Udbud	258.200	287.600	309.800	331.500
	Efterspørgsel	264.000	302.000	333.000	361.000
	Difference	-5.800	-15.400	-22.200	-29.500

Kilde: TrendEduc's egne beregninger.

6. Uddannelsespolitiske anbefalinger

Der skal en flerstrengt indsats til, hvis Danmark skal øge andelen af unge med en universitetsuddannelse fra de nuværende 18 % til 25 % i 2025 med henblik på at imødekomme efterspørgslen efter højtuddannet arbejdskraft.

En udbygning af universitetssektoren med over 1/3 i forhold til i dag forudsætter en tilsvarende økonomisk investeringsplan, så kvaliteten fastholdes og frafaldet ikke eksploderer. Udbygningen skal funderes i gode studiemiljøer, målrettet vejledning og tæt kontakt mellem universiteter og erhvervsliv. Samtidig skal sammenhængen i uddannelsessystemet styrkes markant, så personer med en kort eller mellemlang videregående uddannelse ikke ender i en uddannelsesmæssige blindgyde, men også kan få foden hurtigt inden for på universitetet, hvis de vil læse videre.

6.1 Uddannelser i verdensklasse koster

Hvis vi skal have flere unge ind på universiteterne, skal det være mere attraktivt at kaste sig over et 5-årigt uddannelsesforløb. De fysiske rammer og underviserressourcerne skal være i top, så vi ikke går på kompromis med kvaliteten. Regeringen har sat sig som mål, at vi skal have uddannelser i verdensklasse, men det forudsætter, at finansieringen også er i verdensklasse. Man kan ikke få verdens bedste arbejdsstyrke med en middelmådig investering. Derfor skal investeringerne i universitetsuddannelse øges, så de bliver konkurrencedygtige med udlandet.

Særligt samfundsvidenskab og humaniora skal have bedre uddannelsesøkonomi, så vi får kandidater, der har modtaget forskningsbaseret undervisning i international topklasse. Det er svært at komme i verdenseliten med 4-6 undervisningstimer om ugen og forelæsninger for flere hundrede studerende, hvilket er hverdagen i dag. Selvom samfundsvidenskabelige kandidater er den mest efterspurgte uddannelsesressource i erhvervslivet, underfinansierer vi de selv samme uddannelser. Derfor bør uddannelsesstaten hæves med mindst 25 %. Det vil både gavne uddannelseskvaliteten og kampen mod frafald.

6.2 Det skal være attraktivt at dygtiggøre sig og arbejde i Danmark

Så længe vi brandbeskatter viden og kompetence, står det ikke krystalklart for de unge, hvorfor de skal bruge 5 år på universitetet. Vi skal højst af med halvdelen af vores indkomst i skat. Først da har vi de rette incitamenter blandt unge til at investere tid og ressourcer i en lang videregående uddannelse. Det gælder også i forhold til efter- og videreuddannelse, for den højtuddannede skal også have en økonomisk tilskyndelse til at investere i livslang læring, efter kandidatbeviset er i hus.

En lavere marginalskat vil også mindske *brain-drain* fra Danmark blandt højtuddannede – uanset, om de er af dansk eller anden herkomst. Vi må imødesee en langt større international mobilitet blandt de kloge hoveder i de kommende år. Her gælder det for Danmark om at skabe de mest attraktive karrieremuligheder for de internationale talenter. Hvis vi for alvor skal tiltrække udenlandske forskere og videnmedarbejdere, skal der ske et drastisk indhug i vores skattesystem. Alternativt bør forskerskatteordningen justeres, så videnmedarbejdere kan bo i Danmark i 5 år og nøjes med at betale 25 % i skat (i modsætning til 33 % i dag).

6.3 De udenlandske studerende skal blive i Danmark

Vi har en uudnyttet intelligensreserve i form af de 14.000 studerende fra udlandet, der læser en videregående uddannelse i Danmark. Selvom 75 pct. af dem gerne vil blive efter endt uddannelse, er det kun 30 pct., der får mulighed for at gøre ord til handling. Vi skal blive langt bedre til at slå en klo i disse unge, og de skal ske ved bedre branding af Danmark som uddannelses- og arbejdsland, bedre studie- og karrierevejledning og bedre samspil mellem universiteter og aftagere om at fastholde de udenlandske studerende i Danmark.

6.4 Kapaciteten på de internationale skoler skal øges

Hertil kommer en blød konkurrenceparameter: Der skal bygges flere internationale skoler, der kan imødekomme efterspørgslen blandt de udlændinge, der er udstationeret til virksomheder i Danmark. I hovedstadsområdet er der 1.200 skolepladser til børn af udenlandske "expats", men behovet er dobbelt så stort. Ifølge en undersøgelse af Københavns Kommune siger op imod 1.000 udlændinge hvert år nej til et job i Danmark, fordi der mangler elevpladser på engelsksprogede skoler med et internationalt pensum. Derfor bør etableres nye internationale skoler.

6.5 Forskelsbehandlingen af offentlig og privat videreuddannelse skal stoppe

Under Trepartsforhandlingerne i 2007 blev det besluttet at nedsætte deltagerbetalingen til offentligt rettet videreuddannelse. Beslutningen omfattede desværre ikke videreuddannelse rettet mod den private sektor. Dette misforhold sættes i relief af, at mange offentlige lederuddannelser samtidig modtager et højere uddannelsesstaxameter end tilsvarende rettet mod den private sektor.¹ Netop fordi den private sektor står overfor en massiv mangel på arbejdskraft, bør staten tilvejebringe optimale rammebetingelser for og incitamenter til kompetenceudvikling. Derfor bør forskelsbehandlingen af offentlig og privat videreuddannelse høre op.

---

¹ Se også Forum for Business Education's rapport *Merkantile, økonomiske og juridiske uddannelser*, marts 2009.